

Верховний
Суд

ЗВЕДЕНИЙ ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
протягом 2023 року

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	3
1.1.Адміністративна юрисдикція	3
1.2.Господарська юрисдикція	4
1.3.Кримінальна юрисдикція	5
1.4.Цивільна юрисдикція	6
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від правового висновку Верховного Суду України	10
2.1.Господарська юрисдикція	10
2.2.Цивільна юрисдикція	11
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленого раніше правового висновку Верховного Суду	14
3.1.Адміністративна юрисдикція	14
3.2.Господарська юрисдикція	14
3.3.Цивільна юрисдикція	26
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	36
4.1.Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	36
4.2.Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	37
4.3.Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	38
5. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку	38

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Адміністративна юрисдикція

Закони України не обмежують осіб, які перебувають на службі в органах місцевого самоврядування, у праві брати участь у відповідних процедурах добору, скласти присягу адвоката України та отримувати свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю.

Обставини несумісності можуть виникнути після складання присяги й отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю в особи, яка вже набула статус адвоката, однак такі обставини можуть бути усунені адвокатом шляхом подання ним заяви про зупинення адвокатської діяльності до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця у триденний строк з дня виникнення таких обставин

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 6 липня 2023 року у справі № 500/4859/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112939036>.

Законодавець у Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» унормував загальні вимоги щодо строку дії контракту, що укладається із громадянами України, які приймаються на військову службу та призначаються на офіцерські посади, надавши при цьому органам, які здійснюють керівництво військовими формуваннями, можливість визначати деталі таких контрактів, що й було зроблено у Положенні про проходження військової служби військовослужбовцями Служби зовнішньої розвідки України, затвердженому 17 липня 2006 року Указом Президента України № 619/2006.

Так, Законом надано право укласти зазначені вище контракти на строк від 1 до 5 років, а Положенням № 619 звужено можливість вибору та чітко встановлено, на який строк має бути укладено перший контракт саме для проходження служби у Службі зовнішньої розвідки України – 5 років. При цьому Положення № 619 не суперечить Закону та не виходить за межі визначених цим законом строків дії контракту

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 2 листопада 2023 року у справі № 640/22970/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598837>.

1.2. Господарська юрисдикція

У випадку включення державного підприємства до переліку об'єктів, що підлягають приватизації, на таку юридичну особу (державне підприємство) не поширюються гарантії виконання державою судового рішення згідно із частиною другою статті 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Кредитор вправі задовольнити свої вимоги за рахунок активів боржника у виконавчому провадженні з урахуванням особливостей приватизації такого підприємства.

Порушення державою обов'язку забезпечити виконання чинного судового рішення в розумний строк не є підставою для покладення на неї боргу, який за цим рішенням учасник цивільного обороту має сплатити кредиторів. Останній може претендувати на отримання від держави компенсації за неналежне виконання нею позитивного матеріального обов'язку з виконання чинного рішення суду. Розмір такої компенсації залежить від багатьох чинників, зокрема від поведінки кредитора, боржника, держави, їхнього становища, складності виконавчого провадження тощо

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 7 грудня 2022 року у справі № 908/1525/16 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108226058>.

Позовні вимоги про недійсність правочинів із придбання акціонером неплатоспроможного банку, якого визнано пов'язаною з банком особою, акцій додаткової емісії неплатоспроможного банку та про відчуження на користь держави належної йому частки у складі 100 % акцій неплатоспроможного банку не здатні поновити його права як колишнього учасника (акціонера) банку, оскільки відновлення становища, яке існувало до вчинення оспорюваних правочинів у процедурі виведення неплатоспроможного банку з ринку як наслідок недійсності правочинів, не є можливим незалежно від встановлення / невстановлення судом певних порушень при вчиненні таких правочинів. Єдиним ефективним способом захисту прав такого акціонера може бути відшкодування йому в грошовій формі завданої шкоди

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 15 лютого 2023 року у справі № 910/18214/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110231843>.

Належним відповідачем у спорах про визнання незаконними та скасування реєстраційних дій, вчинених державним реєстратором щодо третьої особи, є особа, щодо якої вчинялися відповідні реєстраційні дії, а не державний реєстратор.

Державний реєстратор може бути відповідачем у суді у випадку звернення особи з позовом до такого державного реєстратора про притягнення

до відповідальності чи відшкодування шкоди, заподіяної ним внаслідок неналежного виконання покладених на нього обов'язків з внесення записів до ЄДР, що не пов'язана з діями інших суб'єктів цивільних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 липня 2023 року у справі № 910/15792/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112664879>.

1.3. Кримінальна юрисдикція

У разі ухилення від досудового розслідування або суду особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності або покарання за давністю після спливу диференційованого строку, передбаченого частиною першою статті 49 КК України, подовженого на період ухилення. Закінчення загальних строків, установлених частиною другою цієї статті (п'ятнадцять років з моменту вчинення злочину і п'ять років – проступку), є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, коли цей строк спливає раніше за диференційований, подовжений на час ухилення

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 2 лютого 2023 року у справі № 735/1121/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108960086>.

Реалізація права на касаційне оскарження судових рішень пов'язана з дотриманням вимоги щодо необхідності перегляду судового рішення в апеляційному порядку до моменту подання касаційної скарги. Недотримання цієї вимоги унеможливорює перегляд відповідного рішення суду в касаційному порядку. Таким чином, визначена законом послідовність оскарження вироку суду першої інстанції не допускає перегляду в касаційному порядку вироку суду першої інстанції, який не було переглянуто в апеляційному порядку.

Перелік меж і підстав, передбачений пунктом другим частини четвертої статті 394 КПК України, за яких вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржено, є вичерпним

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 29 березня 2023 року у справі № 947/10464/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428154>.

До правоохоронних органів слід відносити органи державної влади, визначені в законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють закріплену за ними на законодавчому рівні правоохоронну функцію.

При вирішенні питання про те, чи є особа працівником правоохоронного органу, необхідно виходити із системного аналізу: положень Конституції України, КК України, КПК України, КУпАП, нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус того чи іншого органу державної влади, з яким особа перебуває у трудових чи службових відносинах; повноважень працівника згідно з його посадовою інструкцією, які передбачають реалізацію правоохоронної функції, зокрема вжиття визначених законом превентивних заходів і заходів примусу, а також передбачених кримінальним процесуальним законодавством і законодавством про адміністративні правопорушення заходів; законодавства про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівника

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 30 серпня 2023 року у справі № 633/195/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900>.

1.4. Цивільна юрисдикція

Відсторонення від роботи (виконання робіт) певних категорій працівників, які відмовляються або ухиляються від проведення обов'язкових профілактичних щеплень проти COVID-19, передбачене законом. Керівник підприємства, установи, організації проводить відсторонення працівників в межах відповідних заходів боротьби з пандемією COVID-19 відповідно до статті 46 КЗпП України, частини другої статті 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» і частини третьої статті 5 Закону України «Про державну службу».

В кожному конкретному випадку для вирішення питання про наявність підстав для обов'язкового щеплення працівника проти COVID-19 і, відповідно, для відсторонення працівника від роботи слід виходити не тільки з Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням, затвердженого наказом МОЗ від 04 жовтня 2021 року № 2153, але й оцінки загрози, яку потенційно на роботі може нести невакцинований працівник. Зокрема, слід враховувати й такі обставини, як кількість соціальних контактів працівника на робочому місці (прямих / непрямих); форму організації праці (дистанційна / надомна), у тому числі можливість встановлення такої форми роботи для працівника, який не був щепленим; умови праці, у яких перебуває працівник і які збільшують вірогідність зараження COVID-19, зокрема потребу відбувати у внутрішні та закордонні відрядження; контакт працівника з продукцією, яка буде використовуватися (споживатися) населенням

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 130/3548/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075195>.

Виплата потерпілим працівникам служби цивільного захисту та членам їхніх сімей одноразової грошової допомоги, передбаченої статтею 118 Кодексу цивільного захисту України, не звільняє роботодавця від відшкодування тієї моральної шкоди, яку він завдав працівникові порушенням прав останнього (стаття 237-1 КЗпП України), а також не звільняє інших осіб (зокрема тих, які на праві власності, оренди володіють чи використовують об'єкт, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку) від обов'язку відшкодувати моральну шкоду, у тому числі завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки (стаття 16 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»).

Особи, які на праві власності, оренди володіють чи використовують об'єкт, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку, і які внаслідок неналежної експлуатації такого об'єкта спільно завдали моральної шкоди потерпілому, зобов'язані солідарно відшкодувати шкоду незалежно від їхньої вини

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 9 листопада 2022 року у справі № 372/1652/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109046335>.

Належним способом захисту інтересу територіальної громади в отриманні спадкового майна як відумерлого у випадку, якщо спадщина була передана спадкоємцю на підставі рішення суду, яке надалі було скасоване, але така спадщина спадкоємцем вже була відчужена іншій особі, є відшкодування спадкоємцем, що отримав та незаконно відчужив спадщину, вартості спадкового майна за ринковими цінами

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 461/12525/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109046336>.

Не можна розглядати як єдиний позов вимогу витребувати спірну земельну ділянку шляхом знесення об'єкта нерухомості, оскільки в такій вимозі поєднані одночасно два способи захисту (віндикаційний і негаторний позови), спрямовані на усунення різних за змістом порушень права власності. Власник земельної ділянки може просити про захист права володіння шляхом витребування такої ділянки з володіння кінцевого набувача, що є підставою не для знесення спорудженого на ній об'єкта нерухомості, а для внесення запису (відомостей) про право власності на спірну земельну ділянку до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Після того власник може ставити питання про захист прав від порушень, які не пов'язані з позбавленням його

володіння спірною земельною ділянкою, зокрема, шляхом знесення спорудженого на ній об'єкта нерухомості.

У разі поєднання в одній вимозі віндикаційного та негативного позовів суд має визначити, яку мету переслідує позивач, і застосувати належні норми права, зокрема, задовольняючи такий позов частково

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2023 року у справі № 488/2807/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109364576>.

Для витребування земельних ділянок з володіння кінцевого набувача недостатньо встановити лише те, що виділення такої ділянки у приватну власність не відповідало певним вимогам закону (зокрема, за відсутності встановлених меж населеного пункту). У кожному такому випадку з урахуванням обставин справи слід також встановити, чи є легітимна мета відповідного втручання, а також, чи є втручання у право мирного володіння земельною ділянкою за обставин конкретної справи пропорційним відповідній меті.

За обставин цієї справи витребування з володіння проміжної та кінцевої набувачок земельних ділянок, виділених сільською радою за відсутності встановлених меж населеного пункту, навіть за його відповідності критерію законності не буде пропорційним легітимній меті.

Формування земельних ділянок їх володільцем, зокрема внаслідок поділу та об'єднання, з присвоєнням їм кадастрових номерів, зміною інших характеристик не впливає на можливість захисту права власності чи інших майнових прав у визначений цивільним законодавством спосіб, зокрема і шляхом витребування цих ділянок

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі № 373/626/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406156>.

В Україні діє законодавство, яке передбачає компенсацію громадянам за примусово відчужене (мобілізоване) у них майно. Отримати її можливо за умов та у порядку, визначених нормативними актами.

Мобілізація майна є різновидом його реквізиції (примусового відчуження) у розумінні ЦК України та Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану». Однак, якщо згідно зі статтею 3 цього Закону примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості і тільки у разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним

відшкодуванням його вартості, то у випадку мобілізації майна громадян згідно з частиною першою статті 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» таке відшкодування може бути тільки наступним.

Компенсація за примусово відчужене майно в умовах правового режиму воєнного стану з наступним повним відшкодуванням його вартості здійснюється протягом п'яти наступних бюджетних періодів, правового режиму надзвичайного стану - протягом одного наступного бюджетного періоду після скасування правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за рахунок коштів державного бюджету за умови, що майно було примусово відчужене, а особа відповідно має право на таку компенсацію

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 вересня 2023 року у справі № 757/64569/16-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114203267>.

Договір позики на суму, яка виходить за межі дрібного побутового правочину, укладений одним із подружжя без письмової згоди іншого з подружжя на його укладення, може бути визнаний недійсним у разі, якщо суд встановить, що третя особа (контрагент за таким договором) діяла недобросовісно, зокрема знала чи за обставинами справи не могла не знати про те, що майно належить подружжю на праві спільної сумісної власності і що той з подружжя, хто укладає договір, не отримав згоди на це другого з подружжя.

Наслідком недійсності договору позики, укладеного одним з подружжя без згоди на те іншого, є проведення реституції між сторонами недійсного правочину.

Для визначення вартості вчинюваного одним з подружжя договору позики, з метою його кваліфікації як такого, що виходить за межі дрібного побутового та укладений щодо цінного майна, що у свою чергу потребувало б письмової згоди іншого з подружжя, слід враховувати конкретну межу, встановлену законодавцем у частині першій статті 1047 ЦК України, та брати за основу неоподатковуваний мінімум доходів громадян, перевищення десятикратного розміру якого обумовлює обов'язковість укладення договору позики в письмовій формі

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 жовтня 2023 року у справі № 756/8056/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114203267>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від правового висновку Верховного Суду України

2.1. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо порядку застосування заборони, встановленої Законом України «Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини», визначивши, що набрання чинності Законом України «Про охорону культурної спадщини», який замінив Закон УРСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» в регулюванні питань, пов'язаних з пам'ятками історії та культури, не призвело до скасування охоронюваного статусу об'єктів культурної спадщини. Невиконання Кабінетом Міністрів України своїх обов'язків щодо подачі на затвердження Верховній Раді України проекту Переліку пам'яток, що не підлягають приватизації, не може бути підставою для незастосування заборони, встановленої статтею 1 Закону України «Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини». Таке правове регулювання не допускало жодної можливості до 17 жовтня 2008 року включно набути з комунальної власності у приватну пам'ятку культурної спадщини ні за Законом України «Про приватизацію державного майна», ні тим більше у непередбачений ним спосіб, зокрема під виглядом проведення інвестиційного конкурсу.

Правочин щодо відчуження пам'ятки культурної спадщини, вчинений попри заборону, встановлену Законом України «Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини» порушує публічний порядок і є нікчемним.

Належним способом захисту порушеного права територіальної громади як власника такої пам'ятки культурної спадщини є подання негаторного позову на підставі статті 391 ЦК України

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 вересня 2023 року у справі № 910/8413/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114228694>.

Якщо при укладенні договору оренди земельної ділянки розрахунок нормативної грошової оцінки спірної земельної ділянки є неможливим з вини державних органів, які не визначили межі населеного пункту та нормативну грошову оцінку квадратного метра землі у ньому, сторони цього договору не можуть бути позбавлені права на здачу землі в оренду та реалізації права на землекористування шляхом визначення в договорі орендної плати відповідно до приписів підпункту 288.5.1 пункту 288.5 статті 288 ПК України

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 липня 2023 року у справі № 912/2797/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112664880>.

Включення сторонами до договору арбітражного застереження як умови має наслідком поширення дії цього арбітражного застереження і на правовідносини за цим договором за участі іншої особи, яка вступила у ці правовідносини як сторона, взяла на себе відповідні права та обов'язки сторони цього договору, і при цьому сторони не припиняли дію арбітражної угоди, не виключали певний спір з-під її дії, не позбавляли її обов'язкової сили для такої сторони, і арбітражна угода не втратила чинність внаслідок інших обставин

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 листопада 2023 року у справі № 910/3208/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114685588>.

2.2. Цивільна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо застосування пункту «а» частини першої статті 143 ЗК України, визначивши, що використання земельної ділянки не за цільовим призначенням може бути підставою для припинення в судовому порядку як права власності, так і права користування нею.

У разі використання власником земельної ділянки не за цільовим призначенням ефективним способом захисту інтересу держави є заявлена на підставі пункту «а» частини першої статті 143 ЗК України вимога про припинення права власності скаржника на спірну земельну ділянку. Задоволення цієї вимоги має наслідком виникнення у відповідача обов'язку повернути спірну земельну ділянку

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 477/2330/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109390160>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо моменту набрання чинності договором оренди земельної ділянки, визначивши, що договір оренди земельної ділянки, укладений після 1 січня 2013 року, не потребує державної реєстрації, а є укладеним з моменту досягнення сторонами згоди з усіх його істотних умов та його підписання у встановленій простій письмовій формі, якщо інше не узгоджено між сторонами.

У разі укладення власником земельної ділянки договору оренди земельної ділянки з третьою особою в період чинності попереднього договору оренди первісний орендар, який зареєстрував своє право оренди на земельну ділянку у встановленому законом порядку, має право на підставі статті 27 Закону України «Про оренду землі» витребувати у володіння таку земельну ділянку в третьої особи.

Поділ земельної ділянки після укладення договору оренди такої земельної ділянки не припиняє права оренди на неї орендаря, якщо вся передана в оренду земельна ділянка була поділена й увійшла у дві сформовані земельні ділянки

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 квітня 2023 року у справі № 357/8277/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110367952>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо визнання права спільної сумісної власності подружжя на об'єкт незакінченого будівництва, визначивши, що до прийняття новоствореного нерухомого майна до експлуатації та його державної реєстрації право власності на це новостворене нерухоме майно як об'єкт цивільного обороту не виникає, у такому випадку особа є власником лише матеріалів, обладнання, які були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

У разі неможливості поділу об'єкта незакінченого будівництва суд може визнати право за сторонами спору на будівельні матеріали й конструктивні елементи такого будинку або з урахуванням конкретних обставин залишити його одній зі сторін, а іншій присудити компенсацію. Визнаючи при цьому право власності на матеріали чи обладнання, суд у своєму рішенні має зазначити (назвати) ці матеріали чи обладнання

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 квітня 2023 року у справі № 511/2303/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reestr.court.gov.ua/Review/110255611>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо витребування майна, яке є індивідуально визначеним або виділеним в натурі, визначивши, що співвласник майна може витребувати частку, яка належить йому у праві спільної сумісної власності, з незаконного володіння незалежно від того, чи є це майно індивідуально визначеним або виділеним в натурі

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 червня 2023 року у справі № 362/2707/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111908321>.

Якщо іпотечне майно було набуто не за кредитні кошти, на нього звертається стягнення в позасудовому порядку та якщо мешканці відмовляються добровільно звільнити житлове приміщення, то виселення цих осіб повинне відбуватися на підставі рішення суду в порядку статті 40 Закону України «Про іпотеку» та частин першої – третьої статті 109 ЖК УРСР, тобто з наданням іншого постійного житлового приміщення.

Вселення та реєстрація місця проживання особи в житловому приміщенні, що є предметом іпотеки, після укладення договору іпотеки без дозволу іпотекодержателя всупереч вимогам такого договору та прямій забороні, передбаченій Законом України «Про іпотеку», свідчить про уникнення іпотекодавцем звернення стягнення на предмет іпотеки, а тому може бути підставою для виселення такої особи із житла та скасування реєстрації її місця проживання

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 березня 2023 року у справі № 361/4481/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110111441>.

Зобов'язання за договором поруки/іпотеки нерозривно пов'язані з особою боржника, тому у разі смерті цього боржника, кредитор, який хоче задовольнити свої вимоги за рахунок предмета договору поруки/іпотеки, повинен отримати від поручителів померлого та/або іпотекодавців відповідну згоду забезпечувати виконання зобов'язання новим боржником (спадкоємцем).

У разі ж недосягнення згоди і неотримання кредитором згоди поручителя та/або іпотекодавця забезпечувати виконання зобов'язання новим боржником (спадкоємцем), порука та/або іпотека визнаються припиненими

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі № 570/3891/14 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406150>.

Строк, передбачений частиною четвертою статті 559 ЦК України, є преклюзивним, тобто його закінчення є підставою для припинення поруки, а отже, і для відмови кредиторів в позові у разі звернення до суду. Цей строк не можна поновити, зупинити чи перервати. Суд зобов'язаний самостійно застосовувати положення про строк, передбачений вказаним приписом, на відміну від позовної давності, яка застосовується судом за заявою сторін.

Якщо поручитель поза межами строку помилково виконає уже фактично неіснуючий обов'язок, він може за своїм вибором вимагати повернення виконаного як безпідставно набутого кредитором

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі №2-1268/11 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406151>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленого раніше правового висновку Верховного Суду

3.1. Адміністративна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо строків звернення до суду з позовом про стягнення заборгованості з відшкодування ПДВ, визначивши, що платник ПДВ може звернутися до адміністративного суду з вимогами про визнання протиправною бездіяльності суб'єкта владних повноважень з погашення заборгованості з відшкодування ПДВ та/або пені, нарахованої на таку заборгованість, протягом шести місяців з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Положення пункту 102.5 статті 102 Податкового кодексу України не регулюють питань строків звернення до адміністративного суду, а встановлюють лише строк для подання платником податків заяви до контролюючого органу про повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або про їх відшкодування у випадках, передбачених цим Кодексом.

Зміна правового регулювання механізму реалізації права на бюджетне відшкодування ПДВ, зміна Верховним Судом способу захисту порушеного права та підтверджені у встановленому порядку фактичні обставини щодо неможливості реалізації особою права на таке відшкодування, перелік спрямованих нею на досягнення цієї мети заходів підлягають оцінці судом за заявою позивача про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду в кожному конкретному випадку при з'ясуванні поважності причин пропуску цього строку

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 19 січня 2023 року у справі № 140/1770/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108960090>.

3.2. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від власних правових висновків щодо належності до цивільної юрисдикції спорів про надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства, визначивши, що спори щодо користування землями фермерського господарства, зокрема з центральним органом виконавчої влади, який реалізує політику у сфері земельних відносин, з іншими юридичними особами, мають розглядатися господарськими судами незалежно від того, чи отримувала фізична особа раніше земельну ділянку для створення

фермерського господарства, і того, чи створила вона це фермерське господарство

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 жовтня 2022 року у справі № 922/1830/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reestr.court.gov.ua/Review/108285268>.

ВП ВС підтримала правовий висновок КЦС ВС щодо застосування статті 26 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», визначивши, що задоволення вимоги про скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності може призвести до відновлення порушених прав особи без застосування додаткових способів захисту, таких як поновлення права власності (за умови, якщо суд, задовольнивши таку позовну вимогу, вирішить тим самим спір про право, наявний між сторонами).

Скасування рішень державного реєстратора про державну реєстрацію права власності іпотекодержателя на нерухоме майно, на яке було звернено стягнення за договором іпотеки, є належним способом захисту прав іпотекодавця за умови, якщо таке майно не було відчужене на користь третіх осіб. Це відновлює становище, яке існувало до прийняття державним реєстратором оспорюваного рішення, що відповідає способу захисту, передбаченому пунктом 4 частини другої статті 16 ЦК України

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 грудня 2022 року у справі № 914/2350/18 (914/608/20) можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108480607>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо порядку витребування майна, яке було продане від імені третьої особи на аукціоні у процедурі банкрутства, визначивши, що продаж майна боржника під час процедури банкрутства не є продажем у порядку, встановленому для виконання судових рішень, порядок виконання яких визначається Законом України «Про виконавче провадження». Для витребування майна від набувача не потрібно визнавати недійсним аукціон з продажу майна боржника в процедурі банкрутства, у тому числі в разі якщо перший з договорів, предметом яких було відчуження спірного майна до набуття боржником відповідного права власності на нього, визнано недійсним

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 вересня 2022 року у справі № 908/976/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930841>.

ВП ВС уточнила власний правовий висновок щодо можливості нарахування процентів поза межами строку кредитування, визначивши, що в разі порушення виконання зобов'язання щодо повернення кредиту за період після прострочення виконання нараховуються не проценти за користування кредитом (стаття 1048 ЦК України), а проценти за порушення грошового зобов'язання (стаття 625 ЦК України) у розмірі, визначеному законом або договором.

Якщо умови кредитного договору передбачають можливість нарахування процентів поза межами строку кредитування, судам необхідно здійснити тлумачення умов відповідних договорів та дійти висновку, мали на увазі сторони встановлення нарахування процентів як міри відповідальності в певному розмірі за період після закінчення строку кредитування або після пред'явлення вимоги про дострокове погашення кредиту чи у відповідному розділі договору передбачили тільки проценти за правомірну поведінку позичальника (за «користування кредитом»). У разі сумніву слід застосовувати принцип *contra proferentem* (лат. «*verba chartarum fortius accipiuntur contra proferentem*», тобто «слова договору тлумачаться проти того, хто їх написав»)

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 квітня 2023 року у справі № 910/4518/16 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110279633>.

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо наслідків оскарження покупцем невиконання або неналежного виконання продавцем обов'язку зі складення та реєстрації в ЄРПН податкової накладної, визначивши, що з 1 січня 2015 року покупець товарів / послуг не може включити ПДВ за відповідну операцію до складу податкового кредиту за відсутності зареєстрованої у ЄРПН продавцем податкової накладної, а звернення зі скаргою на продавця є лише підставою для проведення контролюючим органом документальної перевірки для з'ясування достовірності та повноти нарахування ним зобов'язань з податку

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 березня 2023 року у справі № 925/556/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109491932>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо юрисдикції спору за позовом платника податку про стягнення з державного бюджету збитків, завданих неправомірними діями податкового органу щодо зупинення реєстрації податкової накладної, визначивши, що вимога про стягнення коштів з державного бюджету з підстав порушення контролюючим органом прав платника податків може мати різну природу. В одних випадках вона є ефективним способом відновлення права платника (тобто є способом захисту

в публічно-правових відносинах), наприклад права платника податків на отримання заборгованості з бюджетного відшкодування ПДВ. В інших випадках стягнення коштів з державного бюджету є результатом судового захисту позивача в деліктному зобов'язанні, коли порушене право вже не відновлюється та/або позивач одержує компенсацію наслідків порушення. Тому позовні вимоги платника податку про стягнення з державного бюджету збитків, завданих неправомірними діями податкового органу щодо зупинення реєстрації податкової накладної, що спричинило необхідність сплати ним на користь контрагента штрафних санкцій, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Якщо перешкодою для вчинення продавцем дій, необхідних для реєстрації податкової накладної у ЄРПН, було незаконне рішення, дія чи бездіяльність контролюючого органу, то продавець може реалізовувати своє право оскаржити рішення, дії (бездіяльність) контролюючого органу (посадових осіб) (підпункт 17.1.7 пункту 17.1 статті 17 ПК України), тобто усунути порушення закону з боку контролюючого органу

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 березня 2023 року у справі № 925/556/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109491932>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо відсутності в органів місцевого самоврядування повноважень здійснювати захист законних інтересів держави у правовідносинах, пов'язаних із закупівлею комунальними закладами товарів за бюджетні кошти, визначивши, що оскільки засновником комунального закладу та власником його майна є територіальна громада в особі органу місцевого самоврядування, що фінансує і контролює діяльність такого комунального закладу, а також зобов'язана контролювати виконання обласного бюджету, зокрема законність та ефективність використання зазначеним закладом коштів цього бюджету за договорами про закупівлю товарів, то вказаний орган місцевого самоврядування є особою, уповноваженою на вжиття заходів представницького характеру щодо захисту інтересів територіальної громади, інтереси якої є складником інтересів держави, пов'язаних із законним та ефективним витрачанням коштів обласного бюджету, а тому є належним позивачем у спорах щодо оскарження договорів, укладених такими комунальними закладами. Зазначене поширює свою дію і на випадки, коли в інтересах позивача діє прокурор, який у відповідному спорі представляє не комунальний заклад, а орган місцевого самоврядування

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 червня 2023 року у справі № 905/1907/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111742765>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо обов'язку МТСБУ сплачувати за страховика, що допустив прострочення виплати суми страхового відшкодування, передбачені законом суми 3 % річних, інфляційних втрат та пені, нарахованих за прострочення ліквідованим страховиком виплати суми страхового відшкодування, визначивши, що МТСБУ здійснює відшкодування шкоди за договорами страхування цивільно-правової відповідальності, для виплати за якими у страховика, що ліквідується за рішенням уповноважених законом органів, недостатньо майна, отже, лише гарантує отримання відшкодування постраждалою особою (потерпілим) та не може відповідати за прострочення виконання зобов'язань з виплати страховиком страхового відшкодування за договорами страхування. Натомість у разі прострочення виконання МТСБУ грошового зобов'язання зі здійснення регламентної виплати у нього виникає передбачений частиною другою статті 625 ЦК України обов'язок сплатити кредитору разом із сумою основного боргу суму інфляційних втрат та 3 % річних від простроченої суми.

За прострочення виплати страхового відшкодування з вини страховика відповідно пункту 36.5 статті 36 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» саме він має сплатити пеню, передбачену наведеним положенням, особі, яка має право на таке відшкодування. Натомість за прострочення здійснення регламентної виплати з вини МТСБУ пеня нараховується за час такого прострочення і у такому разі МТСБУ має обов'язок сплатити її

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 19 липня 2023 року у справі № 910/16820/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112370217>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо правових наслідків відступлення вимоги, яка припинилася, визначивши, що недійсність вимоги не зумовлює недійсність відповідного договору, за яким була передана така вимога, а має наслідком відповідальність первісного кредитора перед новим кредитором, врегульовану положеннями ЦК України. У таких випадках передання недійсної вимоги за правовою природою є невиконанням чи неналежним виконанням договору, за яким було відчужено недійсну вимогу.

Якщо первісний кредитор передає новому кредитору вимогу, яка припинилася, новий кредитор на підставі частини першої статті 665 ЦК України вправі відмовитися від договору в односторонньому порядку і вимагати повернення грошових коштів

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 серпня 2023 року у справі № 910/19199/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112873033>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо немайнового характеру позовної вимоги про визнання права іпотекодержателя, визначивши, що позов про визнання права іпотекодержателя необхідно розглядати саме як вимогу майнового характеру і розмір судового збору за його подання сплачується, виходячи з вартості предмета іпотеки, визначеної в договорі іпотеки, за ставкою, передбаченою законом для вимог майнового характеру

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 жовтня 2023 року у справі № 906/1026/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114188431>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо порядку повернення платникові суми адміністративно-господарського штрафу, постанову про застосування якого скасував адміністративний суд, визначивши, що суму штрафу, перераховану до бюджету на підставі постанови про застосування такого стягнення, яку надалі адміністративний суд визнав протиправною та скасував, можна стягнути на користь платника згідно зі статтею 1212 ЦК України як безпідставно утримувану. На такі правовідносини не поширюються приписи ЦК України про відшкодування шкоди та Порядку № 787

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 серпня 2023 року у справі № 910/5880/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113176434>.

ВП ВС відступила від правових висновків КЦС ВС та КГС ВС щодо застосування положень законодавства про працю у спорах за позовом директора товариства про припинення повноважень, визначивши, що відносини з управління товариством, у яких директору надані відповідні повноваження, за здійснення яких він несе встановлену законом відповідальність, становлять основу відносин між товариством та цією особою.

За відсутності встановлених судами обставин укладення з директорами трудових договорів (контрактів) норми законодавства про працю, зокрема, статті 38 КЗпП України, яка визначає порядок розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, з ініціативи працівника, не застосовуються.

Для припинення своїх повноважень як одноосібного виконавчого органу директор за своєю ініціативою має скликати загальні збори учасників товариства з включенням до порядку денного питання про припинення своїх повноважень шляхом обрання нового директора або тимчасового виконувача його обов'язків. Директор має дотриматись вимог статті 32 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» щодо порядку скликання загальних зборів учасників Товариства, зокрема: не пізніше, ніж за

30 днів до початку зборів шляхом надсилання поштовим відправленням описом вкладення повідомити кожного з учасників Товариства про порядок денний, дату, час і місце їх проведення, а також надати учасникам можливість ознайомитися з документами та інформацією, необхідними для розгляду питань порядку денного, і забезпечити належні умови для ознайомлення з такими документами та інформацією за місцезнаходженням товариства в робочий час

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 6 вересня 2023 року у справі № 127/27466/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113430105>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо строку дії договору факторингу, визначивши, що зобов'язання за договором факторингу вважаються виконаними в момент повернення клієнтом фактору грошових коштів, а також сплати процентів, якщо це передбачено договором.

Якщо виконання зобов'язання за договором факторингу забезпечене заставою права вимоги, то у разі порушення клієнтом умов договору позики чи кредитного договору як складової частини договору факторингу зобов'язання за таким договором факторингу діють до моменту реалізації предмета застави або набуття заставодержателем права власності на предмет застави.

Сторони договору відступлення права вимоги не обмежені номінальною вартістю права вимоги, сама по собі різниця між номінальною вартістю права вимоги, що відступається, та ціною продажу такої вимоги, визначеною сторонами в договорі купівлі-продажу права вимоги, не може вважатися платою за договором факторингу

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 серпня 2023 року у справі № 910/8115/19 (910/13492/21) можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113269741>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо належного способу захисту прав власника земельної ділянки, на якій здійснено самочинне будівництво, визначивши, що за обставин, коли право власності на самочинно побудоване нерухоме майно зареєстровано за певною особою без дотримання визначеного статтею 376 ЦК України порядку, задоволення вимоги про скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності на таке майно, або вимоги про скасування державної реєстрації прав, або вимоги про припинення права власності тощо у встановленому законом порядку не вирішить юридичну долю самочинно побудованого майна

та не призведе до відновлення стану єдності юридичної долі земельної ділянки та розташованого на ній нерухомого майна.

Належними вимогами, які може заявити особа – власник земельної ділянки, на якій здійснено (здійснюється) самочинне будівництво, для захисту прав користування та розпорядження такою земельною ділянкою, є вимога про знесення самочинно побудованого нерухомого майна або вимога про визнання права власності на самочинно побудоване майно

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 15 листопада 2023 року у справі № 916/1174/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115377100>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо застосування пункту 1 частини першої статті 8 Закону України «Про судовий збір», яка встановлює перелік умов для звільнення, зменшення розміру, відстрочення чи розстрочення сплати судового збору, визначивши, що положення цієї норми Закону можуть бути застосовані за загальним правилом як до позивача, так і до відповідача – фізичної особи за наявності відповідної підстави, визначеної зазначеною нормою.

Відмова у звільненні від сплати судового збору з тих підстав, що така особа є відповідачем (у разі подання нею апеляційної чи касаційної скарги), без дослідження судом доказів, якими відповідач обґрунтовує наявність підстав для застосування пункту 1 частини першої статті 8 Закону України «Про судовий збір», завдає шкоди самій суті права відповідача на доступ до суду

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 29 листопада 2023 року у справі № 906/308/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598835>.

ВП ВС відступила від правового висновку ОП КГС ВС та КЦС ВС щодо правової природи виділу, визначивши, що виділ є видом реорганізації, який не має наслідком припинення юридичної особи, яка реорганізується, оскільки остання залишається суб'єктом права, однак зі зменшеним обсягом майна, прав та/або обов'язків.

Передача орендарем за договором оренди земельної ділянки державної та комунальної власності права оренди такої земельної ділянки реорганізованій внаслідок виділу з нього юридичній особі за розподільчим балансом є відчуженням цього права, що суперечить забороні, передбаченій частиною першою статті 8-1 Закону України «Про оренду землі», а тому є підставою для дострокового розірвання договору оренди земельної ділянки.

В такому випадку власник може заявити негаторний позов, тобто просити суд усунути перешкоди в користуванні та розпорядженні відповідним об'єктом,

зокрема шляхом повернення останнього (стаття 391 ЦК України, частина друга статті 152 ЗК України)

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 15 листопада 2023 року у справі № 918/119/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598840>.

Укладення директором товариства договорів без попереднього погодження загальними зборами цього товариства може порушувати права та інтереси цього товариства, а не корпоративні права учасників.

Звернення учасників товариства з позовом в інтересах самого товариства допускається за виняткових обставин, наприклад відкриття ліквідаційної процедури та визнання боржника банкрутом, наслідком чого є припинення повноважень органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, а також припинення повноваження власника (органу, уповноваженого управляти майном) майна банкрута, або запровадження тимчасової адміністрації чи оголошення про ліквідацію банку, в результаті чого припиняються всі повноваження органів управління банку (загальних зборів, наглядової ради і правління) та органів контролю (внутрішнього аудиту).

Законом не передбачено повноваження єдиного учасника товариства або учасника з вирішальним контролем (тобто учасника, який володіє часткою у статутному капіталі товариства, яка дає змогу без врахування волі інших учасників ухвалювати рішення з питань діяльності товариства) звертатися з похідним позовом з будь-яким предметом від імені товариства на захист його прав (крім випадків, передбачених частинами першою, другою статті 54 ГПК України). Такий учасник здатен забезпечити призначення виконавчого органу, який сумлінно здійснюватиме свої повноваження, зокрема звертатиметься від імені товариства з позовами, які є необхідними для захисту прав товариства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 березня 2023 року у справі № 522/22473/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110231822>.

Право власності на рухоме майно переходить до набувача відповідно до умов укладеного договору про відчуження такого майна. Якщо договором не передбачено особливостей переходу права власності на транспортний засіб у конкретному випадку шляхом вчинення певних дій, воно переходить з моменту передання такого транспортного засобу.

Якщо договором визначено здійснення державної реєстрації однією з умов для переходу права власності, то її недодержання не підтверджує перехід права власності до набувача рухомого майна

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 квітня 2023 року у справі № 911/1278/20 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/110208958>.

Повідомлення (з додатками), відправлені електронною поштою чи через застосунки-месенджери, є електронним доказом, який розглядається та оцінюється судом відповідно до статті 86 ГПК України за своїм внутрішнім переконанням у сукупності з іншими наявними у матеріалах справи доказами.

Суд може розглядати електронне листування між особами у месенджері (як і будь-яке інше листування) як доказ у справі лише в тому випадку, якщо воно дає можливість суду встановити авторів цього листування та його зміст. Відповідні висновки щодо належності та допустимості таких доказів, а також обсяг обставин, які можливо встановити за їх допомогою, суд робить у кожному конкретному випадку із врахуванням всіх обставин справи за своїм внутрішнім переконанням

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 червня 2023 року у справі № 916/3027/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088045>.

Якщо процедура банкрутства триває після закінчення коштів, авансованих заявником відповідно до абзацу шостого частини другої статті 30 КУзПБ, або таке авансування не здійснювалося через інше правове регулювання на час ініціювання процедури банкрутства, фонду для авансування грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого кредиторами не створено, а коштів, одержаних у результаті господарської діяльності боржника або від продажу його майна, яке не перебуває в заставі, недостатньо для оплати послуг арбітражного керуючого та його витрат, подаючи на затвердження звіт про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат арбітражного керуючого за підсумками ліквідаційної процедури, ліквідатор не може бути позбавлений права звернутися до суду із заявою про стягнення з кредиторів банкрута коштів на оплату його грошової винагороди за період виконання повноважень та відшкодування його витрат у справі.

Якщо існують судові рішення, які набрали законної сили, щодо зобов'язання до вчинення ліквідатором банку певних дій з погашення вимог, які виникли як поточні в ліквідаційній процедурі до неплатоспроможного банку, і такий ліквідатор відмовляється в добровільному порядку виконати такі рішення, стягувач не може бути позбавлений конституційного права на виконання судового рішення. Повернення державним виконавцем без прийняття до виконання виконавчого документа стягувачу на підставі пункту 4 частини четвертої статті 4 Закону України «Про виконавче провадження» буде незаконним

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 19 квітня 2023 року у справі № 5002-17/1718-2011 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110749455>.

Частина восьма статті 33 Закону України «Про оренду землі» встановлює строк, зі спливом якого право сторони на поновлення договору оренди земельної ділянки вважатиметься порушеним у випадку відмови або зволікання іншої сторони з укладенням додаткової угоди.

Протягом строку, на який договір міг бути поновлений, орендар не може бути обмежений у праві звернутися до суду з позовом, покликаним усунути його неможливість зареєструвати право оренди в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, зокрема і шляхом визнання укладеною додаткової угоди до договору оренди.

Вимога про визнання укладеною додаткової угоди про поновлення договору оренди землі не належить до визначеного статтею 268 Цивільного кодексу України переліку вимог, на які не поширюється позовна давність, однак оскільки порушення орендодавцем вимог Закону України «Про оренду землі» щодо укладення додаткової угоди про поновлення договору оренди є триваючим правопорушенням, позовна давність не порушена

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 липня 2023 року у справі № 904/8884/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406154>.

При розгляді питання щодо розподілу судових витрат положення частини четвертої статті 270 ЦПК України (частини четвертої 244 ГПК України) про те, що у разі необхідності суд може викликати сторони або інших учасників справи в судове засідання, не виключають обов'язку суду повідомити сторони про призначення відповідного судового засідання відповідно до частини другої статті 246 ЦПК України (частини другої статті 221 ГПК України) чи повідомити їх про прийняття заяви до розгляду (якщо провадження у справі є письмовим) незалежно від того, чи розгляд позовних вимог завершився по суті чи позов залишено без розгляду за ініціативою позивача

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 5 липня 2023 року у справі № 911/3312/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112664881>.

Якщо публічна закупівля завершується оформленням відповідного господарського договору, то оскаржити можна такий договір, а вимога про визнання недійсною закупівлі не є ефективним способом захисту, а рішення уповноваженої особи замовника, оформлене відповідним протоколом, є таким, що вичерпало дію фактом його виконання (укладенням договору).

У випадку порушення вимог законодавства при укладенні договору про закупівлю, за винятком тих, що передбачені статтею 43 Закону України

«Про публічні закупівлі» (нікчемність договору про закупівлю), такий договір може бути визнаний недійсним в судовому порядку на підставі статей 203, 215 Цивільного кодексу України, тобто є оспорюваним.

Застосування переговорної процедури з підстави, передбаченої пунктом 2 частини другої статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі» (відсутність конкуренції з технічних причин), не потребує попереднього проведення процедури відкритих торгів.

Якщо оголошенням про закупівлі передбачається закупівля послуг з експлуатаційного утримання автомобільних доріг з урахуванням вимог законів України «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» та «Про державну таємницю», але подані пропозиції не відповідали цим вимогам, то перехід від загальної процедури до переговорної у цьому випадку можливий лише з підстав, зазначених у пункті 1 частини другої статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі», а саме якщо було двічі відмінено процедуру відкритих торгів, у тому числі частково (за лотом), через відсутність достатньої кількості тендерних пропозицій, визначеної цим Законом

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 2 серпня 2023 року у справі № 924/1288/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112939038>.

Умови договору, якими скасовується чи обмежується відповідальність постачальника за умисне порушення зобов'язання, є нікчемними на підставі частини третьої статті 614 ЦК України.

Передбачений частиною третьою статті 216 ГК України принцип неприпустимості застереження у господарському договорі щодо виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції поширює дію на ширше коло відносин, і стосується як виробників продукції, так і її продавців.

Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту продукції» не поширюється на відносини з відшкодування збитків, завданих постачальником внаслідок порушення умов договору поставки (стаття 623 ЦК України) щодо параметрів якості та продуктивності товару.

У господарських відносинах позовна давність за вимогами щодо виявлення прихованих недоліків товару, на який встановлений гарантійний строк, становить один рік (стаття 681 ЦК України), а за позовами щодо виявлення явних недоліків таких товарів – шість місяців (частина восьма статті 269 ГК України)

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 6 вересня 2023 року у справі № 910/18489/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904857>.

Якщо після постановлення судом ухвали про залишення апеляційної скарги без руху та надання скаржнику строку на усунення її недоліків, а саме подання доказів сплати судового збору, скаржник звернувся до суду з клопотанням про звільнення його від сплати судового збору, суд може залишити таке клопотання без розгляду з підстав пропущення строку його подання або за заявою скаржника поновити цей строк і розглянути клопотання по суті.

У разі залишення судом клопотання про звільнення скаржника від сплати судового збору без розгляду або відмови в задоволенні такого клопотання суд постановляє ухвалу, яку направляє скаржнику. Отримавши її, скаржник повинен виконати ухвалу суду про залишення апеляційної скарги без руху, а саме подати суду докази сплати судового збору. Якщо скаржник не встигає цього зробити до закінчення строку, наданого судом або встановленого законом на усунення недоліків, він може звернутися до суду із заявою про продовження або поновлення вказаного строку

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 жовтня 2023 року у справі № 910/10939/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114685580>.

3.3. Цивільна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання в разі повернення його без прийняття, визначивши, що повернення виконавчого документа без прийняття до виконання з підстав, визначених у частині четвертій статті 4 та частині третій статті 5 Закону України «Про виконавче провадження», не перериває строк пред'явлення такого документа до виконання

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26 жовтня 2022 року у справі № 201/13239/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930839>.

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо повторної сплати судового збору в разі передачі справи до іншого суду за належною підсудністю, визначивши, що судовий збір є сплаченим з моменту зарахування до спеціального фонду Державного бюджету України і в разі направлення справи за підсудністю суд, який отримав справу, не має права вимагати повторної сплати судового збору за місцем розгляду справи. Перерозподіл сплачених коштів може здійснюватися ДСА України у визначеному нею порядку або в порядку, визначеному іншим компетентним органом держави

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2023 року у справі № 170/129/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109046337>.

ВП ВС відступила від власного правового висновку та правового висновку КГС ВС щодо строку на апеляційне оскарження судових рішень, визначивши, що преклюзивний річний строк на апеляційне оскарження, передбачений абзацом третім частини третьої статті 297 ЦПК України в редакції Закону № 4176-VI від 20 грудня 2011 року, не застосовується в разі апеляційного оскарження судового рішення прокурором, органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, який не брав участі у справі в суді першої інстанції, при поданні після 15 грудня 2017 року апеляційної скарги на судові рішення, ухвалені до 15 січня 2012 року (набрання чинності Законом № 4176-VI)

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 2-3887/2009 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109390156>.

ВП ВС відступила від правового висновку КГС ВС щодо представництва прокурором інтересів органу місцевого самоврядування, визначивши, що при оскарженні рішення органу державної влади чи місцевого самоврядування та правочину щодо розпорядження майном прокурор має право звернутися до суду або як самостійний позивач в інтересах держави, визначивши такий орган відповідачем (коли оскаржується рішення останнього), або в інтересах держави в особі відповідного органу, зокрема тоді, коли цей орган є стороною (представником сторони) правочину, про недійсність якого стверджує прокурор. У разі задоволення вимоги про визнання недійсним правочину та про повернення отриманого за ним майна (наприклад, земельної ділянки) чи про витребування майна від набувача таке повернення та витребування відбувається на користь держави чи територіальної громади, від імені яких відповідний орган може діяти тільки як представник

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 вересня 2022 року у справі № 483/448/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110231822>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо можливості оскарження ухвали суду першої інстанції про залишення позовної заяви без руху в частині розгляду клопотання про звільнення від сплати судового збору, визначивши, що ухвала суду першої інстанції про залишення позовної заяви без руху, якщо суд першої інстанції в цій ухвалі встановлює розмір судового збору, який позивач (заявник) має сплатити при зверненні до суду, або порядок його обчислення, однак особа не погоджується або з таким розміром, або з порядком його обчислення, не підлягає апеляційному оскарженню окремо від рішення

суду. Також не підлягають апеляційному оскарженню окремо від рішення суду ухвали суду першої інстанції про відмову в задоволенні клопотання про звільнення від сплати судового збору.

В такому випадку заявник може реалізувати своє право на апеляційне оскарження такого судового рішення шляхом включення заперечень на нього до апеляційної скарги на рішення суду відповідно до частини другої статті 353 ЦПК України

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 червня 2023 року у справі № 607/23244/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647956>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо цивільної юрисдикції спору за позовом директора товариства про припинення його повноважень як одноосібного виконавчого органу товариства в разі подання ним заяви про розірвання з його ініціативи трудового договору, укладеного на невизначений строк, визначивши, що такий спір підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 червня 2023 року у справі № 448/362/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647957>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо застосування позовної давності до основної і додаткової вимог у зобов'язанні, визначивши, що переривання позовної давності за вимогою про стягнення боргу за основним зобов'язанням не перериває перебігу позовної давності за вимогою про звернення стягнення на предмет іпотеки і навпаки

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 червня 2023 року у справі № 755/13805/16-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088066>.

ВП ВС конкретизувала правовий висновок КАС ВС щодо права члена фермерського господарства на приватизацію земельної ділянки, визначивши, що член фермерського господарства, який отримав земельну ділянку у користування для створення фермерського господарства і раніше не набув права на земельну частку (пай), може цю (отриману ним) земельну ділянку приватизувати у розмірі земельної частки (паю) за умови припинення права користування нею фермерським господарством.

Якщо ж член фермерського господарства не отримував у користування земельну ділянку для його створення, а лише увійшов до складу членів цього господарства, він має право отримати у власність земельну ділянку у передбаченому законом розмірі, проте в загальному порядку, зокрема

із земель, які не перебувають у власності чи користуванні фермерського господарства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 червня 2023 року у справі № 633/408/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516537>.

ВП ВС конкретизувала правовий висновок КГС ВС щодо витребування земельної ділянки природно-заповідного фонду, визначивши, що зайняття фізичними та юридичними особами земельних ділянок природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, не пов'язане із позбавленням власника цих ділянок володіння ними. Це стосується і тих випадків, коли право приватної власності на земельні ділянки природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення було зареєстровано на підставі неправомірних рішень про передачу таких земель у власність фізичних чи юридичних осіб. Такі рішення не створюють ті юридичні наслідки, на які вони спрямовані.

За таких умов ефективним способом судового захисту щодо повернення земельної ділянки природно-заповідного фонду власнику є негативний, а не віндикаційний позов. Вимогу про усунення перешкод державі чи відповідній територіальній громаді у користуванні чи розпорядженні такими земельними ділянками можна заявити впродовж усього часу, поки триває відповідне порушення

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 червня 2023 року у справі № 554/10517/16-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113091902>.

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС та КЦС ВС щодо порядку відшкодування витрат за проведення експертизи, визначивши, що відшкодування витрат за проведення експертизи не обмежується випадком її призначення та проведення після відкриття провадження у справі. Відтак сторона, на користь якої ухвалено рішення, має право на відшкодування витрат за експертизу, проведену до подання позову, якщо такі витрати пов'язані з розглядом справи, зокрема якщо судом враховано відповідний висновок експерта як доказ

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 22 листопада 2023 року у справі № 712/4126/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115546317>.

ВП ВС відступила шляхом конкретизації від власного правового висновку щодо порядку стягнення коштів за банківським вкладом з банку, у якому запроваджена тимчасова адміністрація, визначивши, що вкладник, у якого виник спір із банком стосовно повернення коштів за договором банківського вкладу, строк якого закінчився до запровадження у банку тимчасової

адміністрації, може звернутися до суду з позовом про стягнення з банку заборгованості за договором банківського вкладу та за порушення його умов.

Запровадження в банку тимчасової адміністрації та початок процедури його ліквідації не перешкоджають можливості задовольнити позов до такого банку про стягнення з нього боргу за договором банківського вкладу, пені, трьох процентів річних та інфляційних втрат, нарахованих до моменту запровадження такої адміністрації за договором банківського вкладу, строк якого закінчився до її запровадження. Таке рішення суду є підставою для звернення вкладника за Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» до Фонду та/або його уповноваженої особи із заявою про включення вимог кредитора банку в межах гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом до реєстру вкладників, а вимог на суму, що перевищують гарантоване Фондом відшкодування, - до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку, які задовольняються з урахуванням черговості, встановленої статтею 52 Закону. Зазначене рішення суду про стягнення з неплатоспроможного банку коштів на таку черговість не впливає і не змінює її

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 жовтня 2023 року у справі № 757/3572/17-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598839>.

ВП ВС відступила від правових висновків КАС ВС та КЦС ВС щодо незастосування положень частини другої статті 625 ЦК України у разі несвоєчасного виконання державою рішення суду про відшкодування шкоди, визначивши, що у разі порушення державою-боржником строку виконання судового рішення про стягнення на користь стягувача-кредитора коштів із Державного бюджету України (прострочення виконання підтвердженого судовим рішенням грошового зобов'язання держави з відшкодування завданої нею шкоди) стаття 625 ЦК України та частина перша статті 5 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» встановлюють ефективний компенсаторний механізм захисту від такого порушення, дозволяючи кредитору стягнути з держави 3 % річних від вчасно несплаченої за чинним рішенням суду суми й інфляційні втрати за період прострочення виконання цього рішення.

ВП ВС відступила від власного правового висновку щодо моменту, з якого можуть застосовуватися приписи статті 625 ЦК України, визначивши, що припис частини другої статті 625 ЦК України щодо юридичних наслідків прострочення виконання грошового зобов'язання боржником (зокрема, державою) поширюється на випадки порушення підтвердженого судовим рішенням грошового зобов'язання держави з відшкодування завданої нею шкоди з наступного дня після спливу трьох місяців від пред'явлення до виконання органу ДКС України виконавчого документа і включно до дня, що передує дню повного виконання судового рішення

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 3 жовтня 2023 року у справі № 686/7081/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114685579>.

ВП ВС відступила від висновків КАС ВС щодо незастосування статті 625 ЦК України у разі несвоєчасного виконання державою судових рішень про стягнення коштів, визначивши, що у разі неналежного виконання (прострочення) державою підтвердженого (визначеного, конкретизованого) судовим рішенням її грошового зобов'язання перед кредитором, до правовідносин щодо прострочення виконання грошового зобов'язання застосовуються вимоги частини другої статті 625 ЦК України.

Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» не обмежує поширення дії статті 625 ЦК України на правовідносини щодо прострочення виконання державою-боржником її грошового зобов'язання, підтвердженого (визначеного, конкретизованого) у грошовому еквіваленті судовим рішенням, зокрема не обмежує можливості стягнення інфляційних втрат, які є об'єктивним явищем і не залежать від волі кредитора чи боржника. Крім того, у статті 625 ЦК України немає застережень про те, що її приписи застосовуються лише до тих відносин, які не врегульовані іншими нормативно-правовими актами

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 9 листопада 2023 року у справі № 420/2411/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115546289>.

Для вирішення питання, чи підлягає договір найму (оренди) транспортного засобу, стороною якого є ФОП, нотаріальному посвідченню згідно із частиною другою статті 799 ЦК України, слід виходити не лише із суб'єктного складу відповідних правовідносин, важливим у цьому випадку є також зміст самих правовідносин (у цьому разі договірних відносин оренди транспортного засобу) та чи є такі відносини господарськими.

Необхідним є встановлення правового статусу фізичної особи у цих правовідносинах – чи діє вона у власних інтересах, чи як суб'єкт господарювання, який орендує транспортний засіб з метою його використання у своїй господарській діяльності

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 червня 2023 року у справі № 125/1216/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614258>.

Направлення відповідно до частини десятої статті 11 Закону України «Про захист прав споживачів» (у редакції, чинній до 10 червня 2017 року) вимоги про дострокове повернення кредиту свідчить про дотримання кредитором вимог цього Закону і не позбавляє суд права вирішити позов по суті заявлених вимог за умови, що на час ухвалення рішення минув строк для виконання вимоги і вона не втратила чинності

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі № 553/1501/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406153>.

Вимогу про визнання недійсними електронних торгів суд може інтерпретувати як позов про визнання недійсним відповідного договору купівлі-продажу. Проте ця вимога лише за певних умов може бути ефективним способом захисту, наприклад, тоді, якщо позивачем і відповідачем є продавець і покупець за договором купівлі-продажу.

Якщо позивач не був стороною договору-купівлі продажу, укладеного на електронних торгах, і, наприклад, вважає, що переможець торгів є недобросовісним та не набув право власності на придбане майно, він може скористатися прямо визначеним законом для таких спірних правовідносин способом захисту права. Для застосування вимоги про витребування майна з чужого володіння немає потреби в оскарженні електронних торгів (відповідного правочину купівлі-продажу), складених на їх підставі протоколу й акта про проведені електронні торги чи викладеного в окремому документі договору купівлі-продажу.

Мораторій на відчуження державного майна, запроваджений Законом України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» не розповсюджується на випадки примусового виконання рішень щодо виплати заробітної плати та інших виплат, що належать працівнику у зв'язку з трудовими відносинами. Однак цей виняток не охоплює випадки примусового виконання будь-якого іншого рішення суду, бо під час такого виконання діє передбачена Законом заборона. Тому після проведення публічних торгів на виконання іншого рішення суду, ніж щодо виплати заробітної плати й інших виплат, що належать працівнику у зв'язку з трудовими відносинами, наступне перерахування отриманих від реалізації обмеженого в обороті майна коштів на погашення саме заборгованості за такими виплатами не легалізує ці торги

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі № 233/4365/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406155>.

Обов'язковою умовою при вирішенні питання перереєстрації за іпотекодержателем права власності на іпотечне майно на підставі договору про задоволення вимог іпотекодержателя (відповідного застереження в іпотечному договорі) є наявність доказів отримання іпотекодавцем/боржником письмової вимоги про усунення порушень та дотримання строку, зазначеного в ньому.

Домовленість сторін іпотечного договору про необов'язковість особистого вручення повідомлення-вимоги боржнику не спростовує обов'язку реєстратора перед здійсненням відповідних процедур отримати документ, що підтверджує

факт отримання іпотекодавцем (боржником) письмової вимоги іпотекодержателя

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26 липня 2023 року у справі № 759/5454/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516545>.

Допомога по тимчасовій непрацездатності за перші п'ять днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів роботодавця, відноситься до виплат, які належать працівнику при звільненні, тому у разі несплати яких настає відповідальність, передбачена статтею 117 КЗпП України.

Для віднесення допомоги по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам, що виплачується Фондом соціального страхування починаючи з шостого дня непрацездатності, до виплат при звільненні, передбачених статтею 116 КЗпП України, визначальною є обставина, чи є на момент звільнення працівника роботодавець розпорядником коштів, що належать до виплати звільнюваному працівнику, і хто винен у тому, що такі кошти не виплачені.

Якщо страхові кошти перераховано до звільнення працівника і роботодавець став розпорядником таких коштів, то в розумінні частини першої статті 116 КЗпП України такі кошти належать до виплат, які мають бути сплачені працівнику в день звільнення.

Якщо страхові кошти не були перераховані, але комісія із соціального страхування підприємства вчасно розглянула питання про оплату листа непрацездатності, роботодавець відправив заяву-розрахунок, а Фонд невчасно перерахував кошти, то Фонд несе відповідальність шляхом нарахування і стягнення індексації вказаної виплати. Якщо комісія чи роботодавець не вчинили таких дій, то відповідальність за невиплату відшкодування покладається на роботодавця

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26 липня 2023 року у справі № 552/16890/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516544>.

Звернення фізичної особи до суду через офіційну електронну адресу суду з процесуальним електронним документом, який підписаний КЕП, є належним та правомірним способом безпосереднього звернення до суду, що ототожнюється із безпосереднім зверненням до суду через канцелярію або традиційними засобами поштового зв'язку і має кваліфікуватися саме як безпосереднє звернення до суду

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 вересня 2023 року у справі № 204/2321/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113701392>.

У разі смерті сторони виконавчого провадження виконавець має перевірити, чи допускають відповідні правовідносини правонаступництво. Якщо ж виконавче провадження було закінчене виконавцем, у тому числі у зв'язку

зі смертю боржника, і виконавець при цьому не врахував вимоги законодавства щодо можливого правонаступництва боржника, постанову про закінчення виконавчого провадження можна оскаржити в судовому порядку. У разі задоволення скарги можна вирішувати питання щодо заміни сторони виконавчого провадження правонаступником, у тому числі у зв'язку зі смертю боржника.

Як Закон України «Про виконавче провадження» від 21 квітня 1999 року № 606-XIV, так і Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII передбачають обов'язок державного виконавця зупинити виконавче провадження та вирішити питання про залучення правонаступників, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво. Положення щодо закінчення виконавчого провадження у разі смерті боржника (пункт 3 частини першої статті 39 Закон № 1404-VIII; пункт 3 частини першої статті 49 Закону № 606-XIV) слід розуміти так, що вони стосуються, зокрема, випадків, коли правовідносини не допускають правонаступництва

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 жовтня 2023 року у справі № 523/2357/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757808>.

Фізична особа у будь-якому статусі не наділена правом надавати фінансові послуги, зокрема за кредитним договором, оскільки такі надаються лише спеціалізованими установами, якими є банки, або інші установи, які мають право на здійснення фінансових операцій та внесені до реєстру фінансових установ. Відступлення права вимоги за кредитним договором на користь фізичної особи суперечить положенням частини третьої статті 512 та статті 1054 Цивільного кодексу України, оскільки для зобов'язань, які виникли на підставі кредитного договору, характерним є спеціальний суб'єкт, а саме кредитор - банк або інша фінансова установа.

У разі відступлення банком права вимоги за кредитним та іпотечним договорами фізичній особі, в результаті чого фізична особа зареєструвала право власності на предмет іпотеки – нерухоме майно і відступила на користь третьої особи, іпотекодавець як власник такого майна вправі звернутися з позовом про витребування такого майна від кінцевого набувача. Для витребування майна закон не вимагає визнавати недійсними договори про відступлення прав вимоги за кредитним та іпотечним договорами, визнавати незаконним та скасовувати рішення нотаріуса щодо реєстрації права власності за договором іпотеки, атакож визнавати недійсним договір купівлі-продажу нерухомого майна кінцевому набувачеві.

Кінцевий набувач не позбавлений можливості відновити своє право, зокрема, пред'явивши вимогу до особи, в якій він придбав нерухоме майно, зокрема, про стягнення сплаченої вартості майна

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 листопада 2023 року у справі № 206/4841/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598838>.

На підставі приписів Закону України «Про оренду землі» витребування орендарем орендованої земельної ділянки можливе лише за певних умов: (1) наявність в орендодавця первісного договору оренди землі з одним орендарем і нового договору оренди землі з іншим орендарем; (2) первісний орендар мав зареєстроване право оренди, однак таке право також зареєстрував новий орендар; (3) первісний орендар заявив вимогу про витребування у своє тимчасове (строкове) володіння орендованої земельної ділянки з тимчасового (строкового) володіння нового орендаря, а не власника земельної ділянки; (4) на момент задоволення цієї вимоги строк первісного договору оренди землі не сплив.

Вимога орендаря зобов'язати орендодавця не чинити орендареві перешкоди у користуванні земельною ділянкою має стосуватися перешкод, які існували та підтверджені дослідженими судами доказами. Відмова у позові про зобов'язання орендодавця не чинити орендареві перешкоди у користуванні земельною ділянкою через недоведеність їх наявності відповідними доказами не позбавляє орендаря права надалі просити про усунення перешкод за належного підтвердження їх наявності. Крім того, якщо орендар вважає, що йому завдані збитки внаслідок позбавлення можливості певний час у минулому користуватися земельною ділянкою, то ефективним способом захисту відповідного права орендаря може також бути стягнення відшкодування завданих орендодавцем збитків.

Належним способом захисту прав орендодавця, який вважає, що у орендаря відсутнє зареєстроване право оренди, є його вимога до особи, за якою зареєстроване право оренди, про визнання відсутнім права оренди. Судове рішення про задоволення такої вимоги є підставою для внесення до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про припинення права оренди такого орендаря.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 29 листопада 2023 року у справі № 513/879/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115546305>.

У випадку неналежного управління комунальним майном, розпорядження ним не за призначенням, відчуження його всупереч закону чи інтересам громади, право громади може бути захищене судом, у тому числі шляхом витребування такого майна власником (територіальною громадою) із застосуванням приписів статей 387 та 388 ЦК України.

Власник майна може витребувати належне йому майно від будь якої особи, яка є його останнім набувачем, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене попередніми набувачами, та без визнання попередніх угод щодо спірного майна недійсними. При цьому норма частини першої статті 216

ЦК України не може застосовуватись для повернення майна, переданого на виконання недійсного правочину, яке було надалі відчужене третій особі, оскільки надає право повернення майна лише стороні правочину, який визнано недійсним

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 листопада 2023 року у справі № 607/15052/16-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904864>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Юрисдикцію судів щодо розгляду тих чи інших спорів встановлюють лише процесуальні кодекси (ГПК України, КАС України, ЦПК України).

КУзПБ та ПК України є кодексами з консолідованими нормами права, тобто є спеціальними в частині розгляду окремого виду господарських спорів (про банкрутство), які розглядаються господарським судом за правилами ГПК України з урахуванням особливостей, визначених КУзПБ, та відповідно окремого виду адміністративних спорів (податкових спорів), які розглядаються адміністративним судом за правилами КАС України з урахуванням особливостей, визначених ПК України.

Вимоги платника податку (у тому числі й після відкриття провадження у справі про банкрутство та визнання його банкрутом з відкриттям щодо нього ліквідаційної процедури) щодо правомірності рішень, дій чи бездіяльності контролюючого органу стосуються насамперед перевірки законності дій суб'єкта владних повноважень, що свідчить про публічно-правовий характер такого спору, в якому суб'єкт владних повноважень реалізує свої владно-управлінські функції, а тому цей спір віднесено до розгляду саме за правилами адміністративного судочинства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 листопада 2023 року у справі № 908/129/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904850>.

Спір про стягнення з держави в особі ДКС України 3 % річних та інфляційних втрат, передбачених статтею 625 ЦК України, через тривале невиконання ДКС України, ухваленого адміністративним судом судового рішення, підлягає розгляду у порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 9 листопада 2023 року у справі № 420/2411/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115546289>.

4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір за позовом голови правління АТ «КБ «Приватбанк» про визнання незаконним та скасування рішення первинної профспілкової організації АТ «КБ «Приватбанк» щодо направлення наглядовій раді банку письмової вимоги про розірвання трудового договору (звільнення) з головою правління пов'язаний з діяльністю банку та управлінням ним, а тому підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 201/909/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108226056>.

Спори щодо оскарження постанови державного виконавця про поновлення вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях з примусового виконання наказів господарського суду, стороною яких є боржник, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, підлягають розгляду господарським судом, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 31 серпня 2023 року у справі № 640/26320/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396910>.

Заявлені фізичною особою – кредитором акцесорні вимоги про стягнення з боржника 3 % річних та індексу інфляції, нараховані за період, який охоплює перебування в провадженні господарського суду справи про банкрутство, яке закінчилось відновленням платоспроможності боржника, необхідно розглядати за правилами господарської юрисдикції в позовному порядку відповідно до пункту 8 частини першої статті 20 ГПК України та частини другої статті 7 КУзПБ

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 03 жовтня 2023 року у справі № 366/203/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114021137>.

Позовні вимоги суб'єкта господарювання щодо повернення з Державного бюджету України коштів, які були сплачені як адміністративно-господарський штраф, але після скасування постанови про застосування штрафу знаходяться у бюджеті без достатньої правової підстави, підлягають розгляду у порядку господарського судочинства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 серпня 2023 року у справі № 910/5880/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113176434>.

4.3. Справи, які підлягають розгляду у порядку цивільного судочинства

Спир за позовом одного зі спадкоємців засновника підприємства щодо оскарження свідоцтва про право власності на частку у статутному капіталі підприємства, яка одержана відповідачкою як учасницею сімейних правовідносин (спільна сумісна власність), та, відповідно, про перерозподіл часток у статутному фонді підприємства між спадкоємцями підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.

Той факт, що спадкоємці на час оскарження свідоцтва вже набули статусу учасників підприємства, не свідчить про наявність спору щодо корпоративних прав у юридичній особі, адже всі підстави виникнення такого спору є юридичними фактами сімейного та спадкового права, які мали місце до набуття спадкоємцями статусу учасників підприємства

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 4 липня 2023 року у справі № 686/20282/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406152>.

5. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку

Повідомлення НАЗК щодо необхідності подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порядку її подання не є рішенням суб'єкта владних повноважень у розумінні статті 19 КАС України та має виключно інформаційний характер, а тому не підлягає оскарженню в судовому порядку. Надалі на його підставі можуть прийматися відповідні рішення уповноваженими органами, а тому його оцінка, як і оцінка дій службових осіб уповноваженого органу щодо його складання, може бути надана судом під час вирішення спору щодо оскарження рішення, прийнятого з його урахуванням

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 2 лютого 2023 року у справі № 260/3380/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930843>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР протягом 2023 року / Упоряд.: департамент аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС д. ю. н., професор, член-кореспондент НАПрН України В. Ю. Уркевич. Київ, 2024. – 39 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua